

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ВИЯВИ ЛЕКСЕМ ІЗ ЧУЖОМОВНИМИ ФОРМАНТАМИ В МОВІ УКРАЇНСЬКОЇ СУЧАСНОЇ ПЕРІОДИКИ

У статті проаналізовано лексеми із чужомовними формантами, які активно функціонують у мові сучасної української періодики, визначено основні тенденції їх творення, з'ясовано соціальну вмотивованість цих лексичних одиниць. Фактичний лексичний матеріал засвідчив, що засоби словотвору забезпечують у мові друкованих масмедіа виразну емоційну оцінку, переважно негативнооцінну.

***Ключові слова:** мова засобів масової інформації, чужомовні форманти, стилістична роль, негативна оцінка, позамовні чинники.*

У словниковому складі мови української періодики початку ХХІ ст. спостерігаємо інтенсивне формування, активне функціонування та закріплення у вжитку значного корпусу різноманітних слів із чужомовними формантами. Це зумовлено передусім позамовними чинниками, зокрема активізацією суспільно-політичних процесів, міжнародних зв'язків, входженням української держави до світових організацій тощо. Тематичні групи лексем із запозиченими формантами різнопланові. Вони об'єднують назви осіб, дій, процесів, ознак, а також номінації предметів, матеріалів тощо. Про широке вживання в мові преси нових слів із чужомовними формантами зауважують дослідники К. Г. Городенська [2; 3; 4], Ж. В. Колоїз [5], І. М. Кочан [7, с. 277], І. Я. Мислива-Бунько [8], В. П. Олексенко [9], О. А. Стишов [10] та ін. Однак тематичні групи таких слів постійно поповнюються новими одиницями, потребують додаткових лінгвістичних досліджень.

У мові української періодики активно творяться слова за допомогою запозичених формантів (іншомовних префіксів **анти-**, **де-**, префіксоїдів **псевдо-**, **квазі-**, **мікро-**, **макро-**, усіченої основи **кібер-**, **євро-**, позначаючи

суспільно-політичні, економічні, культурні та інші процеси й події, що відбуваються в нашій країні.

Часто іменники продукують через приєднання компонента **анти-**. На думку Г. М. Віняр, префікс **анти-** є найактивнішим дериваційним засобом у групі префіксів зі значенням протилежності, протидії, заперечення. Іменникові новотвори з **анти-** реалізують такі словотвірні значення: 1) протидія, ворожість тому, що названо мотивуючим словом; 2) протилежність, антипод того, що називає мотивуюче слово [1, с. 11–12].

Спостерігаємо часте використання новотворів із префіксом **анти-** в тематиці суспільно-політичних номінацій, напр.: *антиєвропеєць, антилауреат, антиметрополія, антиприклад, антирейтинг, антиреформа, антисемітизм, антистиль, антиукраїнець*, пор.: «Сьогодні політична Європа дедалі більше розколюється між європейцями й **антиєвропейцями**» («Дзеркало тижня», 26.05.2016); «Наголошую на тому, що ми не хочемо нікого образити чи принизити, ми зичимо всім **антилауреатам** тільки добра» («День», 21.12.2016); «Донбас не довіряє метрополії. Його стратегія – **«антиметрополія»**» («День», 15.01.2015); «Створення Верховного суду з нуля – імовірно, найбільш революційне положення нового закону. Найбільш показовий **антиприклад** – реформа місцевих прокуратур» («Дзеркало тижня», 6-12.08.2016); «Черговий **антирекорд**: курс долара спав до 16 гривень» («Вісник Переяславщини», 28.12.2015); «Такий **«антистиль»**, продемонстрований співробітниками АП, різко дисонував з високим духом конкурсу» («День», 26.05.2015); «Отож, Яценюк зі своїм багажем **«антирейтингу»** чудово підходить на роль, як він сам себе назвав ще два роки тому **«камікадзе»**» («Демократична Україна», 5.02.2016); «**Антиреформа**. Як генпрокурор Шокін зацементував прокуратуру, і що з цим робити» («День», 22.02.2016); «Тому дуже важливо, щоб за це покарання, і держава звертала увагу не тільки на реальні прояви **антисемітизму**, але й на безвідповідальне використання цих термінів» («Дзеркало тижня», 10.11.2014); «В ЄС аж 5 країн – **антиукраїнці**» («Вільна Україна», 10.04.2015).

Лексеми з компонентом **анти-** часто надають текстам пейоративних ознак. Ці слова автори залучають задля того, аби передати негативні процеси, що відбуваються в різних сферах життя суспільства та міжнародної спільноти загалом. За допомогою слів з префіксом **анти-** автори висловлюють ознаки зневаги, осуду тощо. В останні роки з аналізованим префіксом почастишало використання прикметників *російський* та *український*. Напр.: *антинародний, антирекламний, антирекордний, антиросійський, антиукраїнський*, напр.: «З одного боку, Рада – проукраїнська, з іншого – **антинародна**» («Народна воля», 29.01.2015); «Попри активну **антирекламну** компанію, розгорнуту проти Лорак, її пісні далі є в ротачії більшості українських радіостанцій» («Україна молода», 28.11.2014); «**Антиросійський** графіті» («Сільські вісті», 30.12.2015); «СБУ розслідує **антиукраїнську** діяльність Ківалова» («Голос України», 18.04.2015); «У Нідерландах витратять чималу суму на **«антиукраїнський»** туалетний папір» («День», 17.02.2016); «Михайло Ратушний вважає, що сплюндрування пам'ятника є результатом **антиукраїнської** істерії піднятої ухваленням польським Сеймом сумнозвісного рішення з приводу подій на Волині протягом Другої світової війни» («Україна молода», 11.10.2016);

Простежуємо тривалість тенденції до використання запозиченого префіксу **а-**, який вказує на заперечення чогось, протиставлення. У мові сучасної періодики фіксуємо часте вживання прикметника *асоціальний*, напр.: «Виявили за гаражами в районі вулиці Північної ціле містечко **асоціальних** осіб, збудоване на звалищі» («Вільна Україна», 5.03.2015); «Українські біженці в Москві ризикують «опинитися на межі **асоціальних** верств» – російський обудсмен» («Дзеркало тижня», 20.04.2015); «Там є реально масова торгівля наркотиками, якими займаються ці **асоціальні** елементи, які там проживають» («Високий Замок», 01.09.2016).

У мові публіцистики активізувалися відіменні утворення з префіксом **де-**, що мають словотвірне значення «знищення, усунення, ліквідація чого-небудь», переважно реалій, характерних для недавнього минулого, а також негативних

процесів і явищ сучасності, напр.: *дегероїзація, дезінтеграція, дезінформація, дестабілізація* та ін. Напр.: *«Донецький суд шукає можливості «дегероїзації» українського лідера»* [про Степана Бандеру] (*«Україна молода»*, 03.04.3016); *«Путін не відмовився від планів щодо дезінтеграції України – розвідка»* (*«Україна молода»*, 22.02.2016); *«Водночас невідомі розповсюджують у Сватовому дезінформацію, щоб посіяти ще більшу паніку серед людей»* (*«Україна молода»*, 04.11.2015); *«Меркель звинуватила Росію в дестабілізації Східної Європи»* (*«День»*, 08.12.2014); *«Яценюк: У Путіна є кілька планів дестабілізації ситуації»* (*«Голос України»*, 19.04.2015).

Помітна останнім часом активізація слів, утворених за допомогою префікса **контр-**, який надає їм загального значення «протидія», пор.: *«Для інформаційно-уражених регіонів України потрібна інформаційна реабілітація – тривалий процес із комплексом «нежорстокої» контрпропаганди відновлювального характеру»* (*«Народна воля»*, 11.02.2016); *«17 липня 2015 року в розмові з прем'єр-міністром Нідерландів Марком Ротте Путін назвав таку пропозицію передчасною і контрпродуктивною»* (*«Україна молода»*, 05.10.2016).

Крім префіксоїдів, які надають слову негативнооцінного значення, у мові друкованих ЗМІ фіксуємо запозичені компоненти з нейтральним значенням. Широко проникають у тексти газетної періодики слова з компонентом **мікро-**. Відбувається розширення лексичного наповнення гнізда з зазначеною основою. К. Г. Городенська зауважує, що препозитивні елемент **мікро-**, а також **макро-** заміщують у структурі дериватів предикат із значенням кількості, уподібнюючись семантично до іменних префіксів, що виконують функцію префіксів. Дослідниця називає їх префіксоїдами [2, с. 41]. Слова з **мікро-** виконують різну стилістичну роль у тексті: найчастіше вони мають нейтральне значення та книжний характер, рідше бувають експресивними.

Часто групу іменників із компонентом **мікро-** поповнюють лексеми економічної тематики: *мікробізнес, мікрокредитування, мікрокредит, мікронапис*, напр.: *«Спрощена система на сьогодні допомагає функціонувати*

*й виживати нашому **мікробізнесу*** («Дзеркало тижня», 6-12.08.2016); *«По-третє, потрібно передбачити **мікрокредитування** для селян»* («Дзеркало тижня», 2.09.2016); *«Чи поліпшаться кардинально умови кредитування населення та бізнесу, для яких **мікрокредитування** банками на взаємовигідних для обох сторін умовах вкрай важливе»* («Україна молода», 13.01.2017); *«Один наданий підприємцеві **мікрокредит** дає змогу йому утворити одне робоче місце»* («День», 10.12.2015); *«Монета також має **мікронаписи** та спеціальні зарубки на кромках»* («Дзеркало тижня», 2.11.2016).

Лексеми з компонентом **мікро-** стосуються приладів, устаткувань (мікродрон, мікрорешітка), одягу (мікробікіні), територіальних одиниць (мікроімперія), напр.: *«Ми послали операторську групу з **мікродронами** у Прип'ять, Чорнобиль, щоб зняти верхні плани Прип'яті»* («День», 9.12.2016); *«Ця властивість кісток була передана штучному матеріалу, який брав участь у побудові 3D **«мікрорешітки»**, сформованої з пористих трубок»* («Дзеркало тижня», 13.10.2015); *«На світлині Волочкова позує у рожевому **мікробікіні**»* («Газета по-українськи», 21.07.2015); *«У другій половині століття частина комуністичних режимів у Європі та Азії теж швиденько відійшли від початкових догм і так само перетворилися на **мікроімперії**»* («Україна молода», 7.05.2015).

Новотвори з компонентом **мікро-** в публіцистичному тексті виконують інформативну роль, адже характеризують об'єкт, предмет чи подію за розмірами, та номінативну роль, тому що називають той чи інший об'єкт, предмет або подію.

У мові сучасної преси вживають новотвори з частиною **макро-**, що разом з компонентом **мікро-**, утворює антонімічну пару, напр.: *макрокатегорія, макронебезпека, макроподія, макропрогноз*, пор.: *«...чесність – це така складна **макрокатегорія**, яка є носієм багатьох інших цінностей»* («День», 22.12.2015); *«Нинішнє поширене, але від цього не менш хибне, сприйняття ситуації як «затишшя» криє в собі **макронебезпеку**»* («Час», 7.06.2016); *«Із **макроподій** скажу про Конгрес культури в межах європейської ініціативи Східного*

партнерства» («День», 24.09.2015); «За словами міністра фінансів Олександра Данилюка, блокада вплине на **макропрогноз**» («Україна молода», 22.03.2017).

Лексичні утворення з основою **макро-** підсилюють значення, указуючи на величину сказаного та підкреслюючи масштаби явищ чи предметів. Ці слова наділені нейтральним значенням та функціонують переважно в текстах офіційного характеру.

Активно українські журналісти використовують лексеми із усіченим сегментом **кібер-**. Розділяємо думку Є. А. Карпіловської та І. Я. Мисливої-Бунько, що **кібер-** має широке значення: «те, що пов'язане з комп'ютерами, інформаційними технологіями, Інтернетом» [6, с. 72; 8, с. 81]. Найчастіше слова з інтернаціональним компонентом **кібер-** уживають у текстах суспільно-політичних та міжнародних тематик: *кіберактивність, кіберальянс, кіберармія, кібератака, кібербезпека, кібервійна, кібервоєн, кіберзагроза, кіберзахист, кіберзлочинці, кібернапад, кібершипорка, кіберполіція, кіберрозвідка, кібершпиунство*, напр.: «...можна сказати, з дуже великою натяжкою, що це якась **кіберармія**, але насправді мозковий центр лише там, в 18-у центрі ФСБ, який є головним координаційним центром для подібної **кіберактивності**» («Час», 3.02.2017); «...анонс про гігабайти даних із поштових скринь кремлівських клерків, які мають у своєму розпорядженні активісти українського **кіберальянсу**, не є перебільшенням» («День», 12.11.2016); «Олександр Турчинов заявив, що за потужними **кібератаками**, які відбувались останнім часом, стоять **кіберзлочинці з РФ**» («Український тиждень», 14.12.2016); «Російсько-українська **кібервійна** – складова протистояння між Росією та Україною з часів розпаду СРСР, яке в 2014 році переросло у відкрите збройне протистояння – російсько-українську війну» («Час», 12.09.2017); «Мають розроблятися інші документи стратегічного планування у сфері забезпечення нацбезпеки, у тому числі... **Стратегія кібербезпеки**» («День», 12.11.2016); «Це стосується, до речі, і новітніх **кіберзагроз**, які в часи Чорнобиля для нас ще просто не існували» («День», 29.04.2016); «Ще до американських виборів накопичувалися свідчення

того, що російські **кібервояки** націлилися на Європу» («Дзеркало тижня», 10.01.2017); «Між підрозділом НАТО з реагування на комп'ютерні інциденти й Групою реагування на комп'ютерні надзвичайні ситуації Європейського союзу були укладені технічні домовленості з **кіберзахисту**» («Україна молода», 12.02.2016); «Ці дані ґрунтуються на тому, який був обсяг і важливість цілей **кібернападів**» («Дзеркало тижня», 5.01.2017); «А ГРУ, як кажуть американські **кібернишпорки**, керувала групою *Fancy Bear*» («День», 3.02.2017); «Департамент **кіберполіції** Національної поліції України повідомив про виявлення у соціальних мережах небезпечних груп» («Дзеркало тижня», 12.02.2017); «У середу в Москві було заарештовано за звинуваченням у зраді одного з чільних посадовців відділу московської **кіберрозвідки**» («Україна молода», 3.02.2017); «...фактично один із претендентів на пост президента закликає іншу державу-суперника до **кібернишпигунства** за політиком своєї країни» («День», 29.06.2016).

У мові друкованих засобів масової інформації немає єдиного підходу до написання слів із компонентом **кібер-**, адже їх подають через дефіс, разом або окремо. Уважаємо, що всі слова з **кібер-** слід писати разом, оскільки між частинами є підрядний зв'язок (скорочення від кібернетичний + слово).

Останнім часом у публіцистичних текстах активізовано творення слів з компонентом **євро-**. І. В. Мислива-Бунько називає його актуалізованим інтернаціональним словом-основою [8, с. 34]. Г. М. Віняр уживає термін „аброморфема” (усічена частина прикметника, приєднана до повного головного слова) [1, с. 110]; О. А. Стишов – інтернаціональне усічене слово-означення [10, с. 208]. Отже, **євро-** – це аброморфема, або аброутворення, грецького походження, що співвідносна з прикметником *європейський*. Інтернаціоналізації цього запозичення сприяли політичні й соціально-економічні процеси, що відбулися в Європі на рубежі століть і тривають до нині.

Слова з компонентом **євро-** засвідчують тяглість тенденцій упродовж ХХІ ст., напр.: *єврооблігація, єврооптиміст, європелети, євроринок, євроскептик,*

євроскептицизм, напр.: «У цьому випадку під *bail-in* потрапили **єврооблігації**, випущені «Приватом» («Дзеркало тижня», 28.01.2017); «Поділ на правих і лівих, навіть **єврооптимістів і євроскептиків**, у сучасній Європі відходить на другий план» («Дзеркало тижня», 18.03.2017); «Вивозять не сировину, а готові вироби із сосни – **європелети**» («Україна молода», 14.03.2017); «Наша країна зможе отримати додатковий доступ до **євроринку**» («Демократична Україна», 16.12.2016); «Тож не дивно, що всі основні публікації О. Дугіна присвячені проблематиці російсько-турецького співробітництва через призму ідей **євразійства (зростання євроскептицизму)**» («Дзеркало тижня», 12.08.2016).

На основі аналізу мовного матеріалу фіксуємо вживання синонімічних префіксоїдів **квазі-**, **псевдо-**.¹ Вичленувавшись з іншомовних слів, вони стали словотвірними формантами та семантично зблизилися при вираженні значення несправжності та удаваності. Г. М. Віняр зауважує: «Доказом префіксального статусу морфеми грецького походження **псевдо-** і латинської за походженням морфеми **квазі-** є їхня позиційна й функціональна характеристика: вони виступають тільки в препозиції, не мають корелятивів у вигляді окремих слів, тобто функціонують у мові тільки у складі слова» [1, с. 16].

Для генетично різнотипних запозичених формантів **псевдо-** та **квазі-** спільною рисою є значення фальшивості й несправжності. Мовознавці ці префіксоїди кваліфікують як абсолютні синоніми, адже при виборі форманта семантика твірних основ не відіграє важливої ролі, тому ці компоненти не мають розрізнявальної функції [10, с. 9].

У мову українських ЗМІ активно проникають іменники, що мають в основі префіксоїд **квазі-**: *квазівибори, квазідержави, квазідопомога, квазікарбованець, квазікерівник, квазіпроцедура, квазірелігія, квазіреспубліка, квазіуніверситет*, напр.: «Занепокоєння планами кудрів створити власну **квазідержаву** також висловлює Туреччина...» («Україна молода», 18.03.2016); «Президент України назвав такі конвої **квазідопомогою**» («Сільські вісті»,

¹ Деякі дослідники ці запозичені форманти відносять і до основ, див.: Клименко Н.Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н.Ф. Клименко, Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк : [монографія]. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – С. 168.

17.03.2015); «Причина: організація і проведення **квазівиборів** на Донбасі 2 листопада, що стало грубим порушенням Мінського протоколу від 5 вересня і поставило під загрозу зриву весь мирний процес» («Україна молода», 05.11.2014); «Лева частка жителів західних областей у буремні 1990-ті, коли зарплатню видавали... мільйонами **квазікарбованців**, виживала завдяки переміщенню товарів через кордон» («Урядовий кур'єр», 12.10.2016); «...хоча юридично Кремль вважає «Новоросію» частиною України, ключові рішення її **квазікерівників** залежать від російських чиновників» («Україна молода», 13.05.15); «Вони шокують своїми **«квазіпроцедурами»** (як це характеризує Карасьов), але чи існує в нинішній ситуації інший вихід» («Україна молода», 20.05.2016); «За багато років тоталітарна держава була виснажена гонкою озброєнь за поширення за будь-яку ціну комуністичної утопії (**квазірелігії**) на всій земній кулі» («День», 16.08.2016); «Офіційні» джерела **«квазіреспубліки»** писали про невелику кількість смертей» («Час», 27.02.2016); «І гарна нагода відмежуватися від **квазіуніверситету**, що залишився у стінах донецьких корпусів на окупованих територіях» («День», 11.06.2016).

Префіксоїд **квазі-** задіяний і в продукуванні прикметників: **квазігромадянський**, **квазірелігійний**, **квазіекологічний**, напр.: «Водночас в умовах низького рівня життя виникає ризик трансформації цієї активної поведінки в **квазігромадянську** діяльність» («Час», 8.10.2016); «Кандидат історичних наук із Кіровограда Юрій Митрофаненко проаналізував, як сучасний російський кінематограф формує **квазірелігійний** погляд на Другу світову війну» («День», 29.06.2016); «Обсяг таких втрат для економіки в разі введення цих **квазіекологічних** податків на упаковку становитиме близько 7 мільярдів гривень» («Урядовий кур'єр», 18.02.2017).

Лексеми із префіксоїдом **квазі-**, набуваючи поширення в словотворенні загальноновживаної лексики, указують переважно на негативне ставлення автора до об'єкта презирства. Слова з цим запозиченим компонентом засвідчують фальшивість та уявність конкретного предмета, явища, події тощо.

У мові ЗМІ активізовано іменники з префіксоїдом **псевдо-**. О. А. Стишов пропонує поділити їх на три словотвірні типи: 1) назви осіб за характеристикою їхніх несправжніх ознак, функцій, за удаваною поведінкою; 2) номінації несправжніх явищ, процесів, дій; 3) назви на означення несправжності ідеологій та інституцій [10, с. 173]. Н. Ф. Клименко серед новотворів із формантом **псевдо-** виокремлює назви осіб, назви ознак, назви течій у мистецтві, абстрактні поняття, дії, стани, ознаки, особи [6, с. 169]. Фіксуємо назви осіб за характеристикою їхніх несправжніх ознак, функцій, за удаваною поведінкою (*псевдоафганець, псевдодруг, псевдоеліта, псевдоінтелігенція*); назви на означення несправжності ідеологій та інституцій (*псевдореспубліка, псевдоорган, псевдоміністерство*), напр.: «Українці переконуються, що крім віртуального вибору, який їм нав'язують Шустер чи інші медіа-проекти **псевдоеліти**, є інший» («Голос України», 19.05.2016); «На жаль, у свідомості мас еліта – це олігархи або якісь напوماджені творчі натури, **псевдоінтелігенція**» («День», 19.05.2016); «Окупація Донбасу стала можлива завдяки співпраці ФСБ та ГРУ з місцевими правоохоронними органами – міліцією, **псевдоафганцями**, десантурою, мерами-сепаратистами» («День», 30.11.2016); «Росія – важкий, але необхідний партнер, – втовкмачує, де тільки може, **псевдодруг** України, близький до Саркозі політик П'єр Леллюш» («Газета по-українськи», 3.10.2016); «Тільки уявіть, сьогодні в Донецьку функціонує 24 **псевдоміністерства** й відомства, включаючи так зване міністерство закордонних справ» («День», 26.10.2016); «Жодні інші документи так званих «ЛНР/ДНР» чи окупаційних **псевдоорганів** влади в Криму не визнаються світовою спільнотою» (Демократична Україна, 24.06.2016); «Корпусну систему **псевдореспублік** остаточно замінили єдиним оперативним командуванням» («Демократична Україна», 29.07.2016).

Новотвори з префіксоїдами **квазі-** та **псевдо-** утворюють синонімічні пари. Наприклад, іменники *псевдовибори* та *квазівибори* номінують «недійсні вибори», які проходили на території самопроголошених ЛДНР, напр.: «...*варто перенести псевдовибори в захоплених бойовиками та окупантами районах на*

невизначений період» («Україна молода», 18.03.2016); «А на цьому тижні одразу після проведення своїх **квазівиборів**, окрім артобстрілів, почали практикувати ще й запеклі штурми позицій сил АТО» («Україна молода», 7.11.2014).

За допомогою суфіксоїдів грецького походження **-фобія** або **-фоб** творять нові лексеми. У публікаціях, у яких описано відносини України з Російською Федерацією, фіксуємо слова *галичинофобія*, *гомофобський*, *ксенофобський*, *русотуристовфобія*, *русотуристоїдентофобія*, *русифобія*, *русифоб*, *українофобський*, *юдофобія*, напр.: «**Галичинофобія** й **українофобія** стали наріжним каменем в ідеологічній роботі» («Літературна газета», 10.12.2016); «Першою можливою версією знищення кінотеатру стала думка про **гомофобську** акцію, адже часом для підпалу було обрано демонстрацію фільму, який зачіпає тему ЛГБТ-спільноти» («Україна молода», 31.10.2014); «Чому в Угорщині ростуть **ксенофобські** та екстремістські настрої?» («Високий Замок», 05. 11.2015); «**Русифобія** – страх перед будь-чим російським. **Русотуристовфобія** – страх зустріти російських туристів за кордоном... Бути в середовищі російських туристів – означає викликати й до себе конкретне ставлення. Але з цього народжується ще один страх, якого не уникнути нам, вихідцям із тюрми народів. Він називається **русотуристоїдентофобія**» («Україна молода», 11.02.2016); «Кремль як головний **русифоб**» («День», 03.07.2015); «Такі дії ще раз свідчать про **українофобський** характер інспірованих РФ подій на Донбасі» («Україна молода», 12.11.2014); «Безкарність заохочує злочинців до нових, ще більш зухвалих проявів **українофобії**» («Україна молода», 11.10.2016); «...на думку відомого російського **українофоба**, пропутінського політолога і публіциста Єгора Холмогорова, який зараз знаходиться в окупованому Російською Федерацією Кримському півострові, там необхідно ввести повну заборону на символіку української держави» («День», 4.05.15); «Через депутата **юдофобія** стала ще смердючішою» («День», 05.02.2015). Такі новотвори переважно позначають негативні емоційні стани, наприклад, неприязнь до російських туристів.

Слова із суфіксоїдом **-філ** із словотвірним значенням – «великий любитель, пристрасний прихильник» у деяких текстах набувають негативної оцінки, оскільки описують любов до чогось, що засуджується суспільством, напр.: *русофільський*. Пор.: *«Русофільський дискурс митрополита Володимира з найближчого оточення владики, протоієрей Георгій Коваленко сьогодні бажать подати як «український патріотизм» («Україна молода», 13.09.2016).*

В орбіту негативно забарвлених одиниць залучено деякі лексеми із суфіксом **-ад(а)**, що первісно не мав оцінного значення. Традиційно його використовували для позначення періоду тривання чогось. У лексемі *коаліціада*, що активно вживалось у мові газетної періодики після виборів у 2014 році, цей суфікс підкреслює тривалий, спеціально затягуваний процес формування нової коаліції: *«Коаліціада в новому парламенті обіцяє бути затяжною» («Високий Замок», 27.10.2014).* У слові *виборіада* цей суфікс позначає затягування виборів на окупованих територіях Донбасу, очевидно з метою їх фальсифікації: *«Всі складові Донбаської «виборіади» на обличчя» («День», 05.10.2016).* Так, для позначення тривалого, інколи штучного, затягування процесу вибору спікера Верховної Ради та прем'єр-міністра, а також формування коаліції в пресі використовують лексеми типу: *прем'єріада, спікеріада, коаліціада*, напр.: *«В Україні траплялися різні «прем'єріади»...» («Україна молода», 19.02.2016); «Принаймні до вже звичних «коаліціада» та «прем'єріада» додався такий неологізм як «недоміністропад» («Демократична Україна», 5.02.2016); «Виснажлива «спікеріада» тривала майже два місяці і таки завершилася обранням...» («Україна молода», 1.03.2016).*

Серед іменників із суфіксом **-іст** зростає кількість okazіональних відонімних дериватів із словотвірним значенням «особа, яка виступає прибічником, послідовником когось, належить до певних рухів, об'єднань і т.ін», утворених здебільшого від власних назв, зокрема прізвищ та імен, напр.: *«Путініст» Орбан обговорив з Порошенком необхідність збереження санкцій проти Росії» («Дзеркало тижня», 17.03.2016).*

В останні роки поширеним okazіоналізмом є *рашист*, утворений суфіксальним способом. Його твірна основа походить від англійського слова *Russia* (Росія) із додаванням суфікса **-ист**, звідси слово – *рашист* «учасник чи прихильник політичної ідеології Російської Федерації, що ґрунтується на принципах вищого призначення російської цивілізації та підтримує концепцію «русского мира», пор.: *«Блукаючий інтернетом плакат з червоноармійцем, що обіцяє: «Перемогли фашистів – переможемо й **рашистів**»...*» («Високий Замок», 13.05.2016); *«Крім того, почавши акцію, її учасники чогось забули про полонених. Та й про тих людей, які з певних причин залишилися на тимчасово окупованій території й чекають визволення від **рашистів**»* («Урядовий кур'єр», 1.03.2017). Оказіоналізм *рашист* в українських публіцистичних текстах виступає засобом вираження негативного емоційного стану мовця, що репрезентує відразу та зневагу до ворогів, проти яких ідеться в тексті.

Особливості використання слів із префіксоїдами **псевдо-**, **квазі-**, **мікро-** та префіксом **анти-** полягають у тому, що журналісти пишуть їх окремо, інколи через дефіс, разом. Хоча «Український правопис» регламентує, що всі складноскорочені слова й похідні від них, а також складноскорочені слова з частинами **квазі-**, **макро-**, **мікро-**, **псевдо-**, **супер-**, **теле-** та ін. пишуть разом [11, с. 30].

Аналіз газетних текстів засвідчує, що емоційну оцінку забезпечує та посилює вживання засобів словотвору, зокрема активне використання іншомовних формантів. Через низку позамовних чинників, у мові друкованих мас-медіа спостерігаємо активне функціонування таких слів з негативною оцінкою. Зібраний фактичний матеріал спростовує попередні тенденції про те, що зі згаданими елементами творилися переважно книжні лексеми. Функціонально-стильова динаміка лексики продовжує залишатися основною тенденцією розвитку мови в ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віняр Г. М. Творення нових іменників багатоосновними способами (на матеріалі газети «Україна молода») / Г. М. Віняр // Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць. – Вип. 3 / ред. : Ж. В. Колоїз (відп. ред.), П. І. Білоусенко, В. П. Олексенко та ін. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. – С. 14–20.
2. Городенська К. Г. Префікси і префіксоїди в українській мові / К. Г. Городенська // Мовознавство. – 1986. – № 1. – С. 37–41.
3. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення / Катерина Городенська / Ін-т укр. мови НАН України. – К. : КММ, 2014. – 124 с.
4. Городенська К. Г. Чи потрібні ці незвичні написання слів? / К. Г. Городенська // Українська мова. – 2010. – № 3. – С. 115.
5. Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація / Ж. В. Колоїз. – Київ : Акцент, 2007. – 310 с.
6. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. : Монографія. – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
7. Кочан І. М. Слова з компонентом *кібер-* у сучасній українській мові / І. М. Кочан // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2016. – Вип. 63. – С. 277–285.
8. Мислива-Бунько І. Я. Аббревіатури з початковими грецькими основами в сучасній українській літературній мові (на матеріалі газет) / І. Я. Мислива-Бунько // Мова і культура : наук. журнал. – Київ : Видав. дім Дмитра Бураго, 2014. – Вип. 17. – Т. III (171). – С. 32–37.
9. Олексенко В. П. Інноваційна лексика української мови з препозитивним компонентом-грецизмом : функційно-семантичний аспект / В. П. Олексенко // Вісник Донецького національного університету. Сер. Б : Гуманітарні науки. – 2014. – Вип. 1–2. – С. 183–193.
10. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. А. Стишов : Монографія. – Київ : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 388 с.
11. Український правопис: / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. – Київ : Наук. думка, 2002. – 240 с.

Navalna M. I. Functional and stylistic manifestations of lexical items with foreign-language formants in language of modern ukrainian periodicals

The article analyzes lexical items with foreign-language formants, which actively function in the language of modern Ukrainian periodicals; it is identified the main tendencies of their creation

and learned their social motivation. Actual lexical material has shown that the means of word-building provide a clear emotional assessment, mainly negative, in the language of mass media.

Keywords: *language of mass media, foreign-language formants, stylistic role, negative assessment, extralinguistic factors.*